

ΘΕΜΑ : Βασιλική περιουσία

1. Μετά τη δημοσίευση της απόφασης 45/1997 του Α.Ε.Δ., που έκρινε ως συνταγματικές τις διατάξεις του ν. 2215/1994 για την τύχη της βασιλικής περιουσίας, αναμένεται να προωθηθεί η προσφυγή του Κωνσταντίνου ενώπιον των δικαιοδοτικών οργάνων της ΕΣΔΑ.

2. Οι αιτιάσεις του Κωνσταντίνου εντοπίζονται, μετά τη θετική γι' αυτόν επίλυση από το Α.Ε.Δ. του ζητήματος της χρήσης του τίτλου "τέως βασιλιάς των Ελλήνων", στην νομιμότητα της απαλλοτρίωσης της βασιλικής περιουσίας ενόψει των ορισμών του άρθρου 1 του Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ για την προστασία της ιδιοκτησίας.

3. Με αυτά τα δεδομένα, κρίνεται επιβεβλημένη η έγκαιρη προετοιμασία της υπερασπιστικής γραμμής του Ελληνικού Δημοσίου, η οποία θα πρέπει να στηριχθεί σε συνεκτική και τεκμηριωμένη επιχειρηματολογία.

4. Για το σκοπό αυτό είναι σκόπιμη η ανάθεση της προετοιμασίας και της υποστήριξης της υπόθεσης σε αγγλικό νομικό γραφείο με ανάλογη εμπειρία, σε συνεργασία με Έλληνα διαπρεπή δικηγόρο και καθηγητή Πανεπιστημίου (Δ. Τσάτσος, Κ. Κεραμεύς, Ν. Αλιβιζάτος). Ήδη έχουν επιλεγεί δύο ειδικευμένα μεγάλα αγγλικά γραφεία, στα οποία θα μπορούσε να αποτανθεί η Κυβέρνηση.

5. Επισυνάπτεται σημείωμα, στο οποίο περιγράφεται συνοπτικά το ιστορικό των διαφορών που ανεφύησαν σχετικά με τη βασιλική περιουσία ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας και του Αρείου Πάγου. Επίσης αποτυπώνονται περιληπτικά οι απόψεις τόσο της πλειοψηφίας όσο και της μειοψηφίας που διατυπώθηκαν στην απόφαση του Α.Ε.Δ.

Αθήνα, 1 Οκτωβρίου 1997

ΘΕΜΑ: Βασιλική περιουσία

1. Το Α.Ε.Δ., με την απόφαση 45/1997, ήρε την αμφισβήτηση που ανέκυψε με την έκδοση αντίθετων αποφάσεων από το Συμβούλιο της Επικρατείας και τον Άρειο Πάγο ως προς τη συνταγματικότητα των άρθρων 1 και 2 του ν. 2215/1994 για την τύχη της βασιλικής περιουσίας.

2. Ο Άρειος Πάγος έκρινε το επίδικο ζήτημα (απόφαση 1/1996), μετά από αίτηση αναιρέσεως που άσκησε το Ίδρυμα “Εθνικός Δρυμός Τατοΐου” κατά ειρηνοδικειακής απόφασης. Η τελευταία απόφαση είχε εκδοθεί επί αγωγής του Ιδρύματος με την οποία ζητούσε να αναγνωρισθεί ότι εξακολουθούσε να υφίσταται, και μετά το ν. 2215/1994, να έχει στην κυριότητά του το δασόκτημα Τατοΐου. Ο Άρειος Πάγος δέχθηκε, κατά πλειοψηφία, ότι οι διατάξεις του ν. 2215/1994 με τις οποίες ορίζεται ότι η περιουσία του Κωνσταντίνου και της πρώην βασιλικής οικογένειας ανήκουν στο ελληνικό δημόσιο, είναι αντίθετες προς το άρθρο 17 Συντ. που κατοχυρώνει το δικαίωμα της ιδιοκτησίας. Ειδικότερα, έγινε δεκτό ότι το ν.δ. 225/1973, με το οποίο απαλλοτριώθηκε η βασιλική περιουσία βάσει του άρθρου 134 παρ. 3 του δικτατορικού συνταγματικού κειμένου του 1968, ήταν αντίθετο με το άρθρο 17 Συντ. 1952, επειδή δεν προέβλεπε δικαστικό καθορισμό της αποζημίωσης αλλά προσδιόριζε το ίδιο το ύψος της.

Κατά την άποψη που επικράτησε, μετά την ανάληψη της εξουσίας από την κυβέρνηση εθνικής ενότητας, η οποία επανέφερε σε ισχύ το άρθρο 17 Συντ. 1952, το ν.δ. 225/1973 καταργήθηκε αναδρομικά. Εξάλλου, το δημοψήφισμα της 8.12.1974 αφορούσε αποκλειστικά την μορφή του πολιτεύματος και δεν καταλάμβανε θέματα περιουσιακών σχέσεων αστικού δικαίου. Οι σχέσεις αυτές εξακολούθησαν να διέπονται από τις ισχύουσες συνταγματικές και άλλες κοινές διατάξεις διότι δεν επακολούθησε πράξη συντακτικού χαρακτήρα που να ρυθμίζει διαφορετικά αυτές τις σχέσεις.

3. Το ΣτΕ με τις αποφάσεις 4575, 4576, 4577, 4578/1996 έκρινε επί αιτήσεων ακυρώσεως του Κωνσταντίνου, της Αικατερίνης Μπράνταμ και του Ιδρύματος Τατοΐου που στρεφόταν κατά διοικητικής πράξης του Υπουργού Οικονομικών που είχε εκδοθεί

βάσει εξουσιοδότησης του ν. 2215/1994. Με την πράξη αυτή συγκροτείται επιτροπή από δημόσιους λειτουργούς με αρμοδιότητα τη διοίκηση και διαχείριση της περιουσίας της τέως βασιλικής οικογένειας, με σκοπό την παράδοσή της σε δημόσιες υπηρεσίες, ν.π.δ.δ. κ.λπ. Το ΣτΕ δέχθηκε κατά πλειοψηφία ότι οι διατάξεις του ν. 2215/1994 δεν αντίκεινται στο άρθρο 17 Συντ.

Συγκεκριμένα, το ανώτατο διοικητικό δικαστήριο αποφάνθηκε ότι μετά την απαλλοτρίωση της βασιλικής περιουσίας με το ν.δ. 225/1973 δεν επακολούθησε, έως την ψήφιση του Συντάγματος του 1975, κανένα κανονιστικό κείμενο - Συντακτική Πράξη, νομοθετικό διάταγμα ή νόμος της μεταπολίτευσης - που να αποδίδει την περιουσία αυτή στην τέως βασιλική οικογένεια. Περαιτέρω, έγινε δεκτό ότι από την Καταστατική Συντακτική Πράξη της 1.8.1974 και το ν.δ. 72/1974, με το οποίο η διοίκηση και διαχείριση της βασιλικής περιουσίας ανατέθηκε σε ειδική επιτροπή του Δημοσίου μέχρι τον οριστικό καθορισμό του πολιτεύματος, προκύπτει ότι βασιλική περιουσία και μορφή του πολιτεύματος είχαν αρρήκτως συνδεθεί. Επομένως, το άρθρο 1 Συντ. που όρισε, σύμφωνα με το δημοψήφισμα, ως μορφή του πολιτεύματος την Προεδρευομένη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία, οριστικοποιεί την περιέλευση της επίδικης περιουσίας στο Δημόσιο. Με τα δεδομένα αυτά και ενόψει της αντίθετης κρίσης του Άρειου Πάγου για τη συνταγματικότητα των διατάξεων αυτών, το ΣτΕ δεν έκρινε οριστικώς αλλά παρέπεμψε την υπόθεση στο Α.Ε.Δ. προς άρση της αμφισβήτησης που ανέκυψε.

4. Το Α.Ε.Δ. έκρινε, εν πρώτοις, ότι η αναφορά του Κωνσταντίνου στο δικόγραφο με την ονομασία “πρώην βασιλιάς” είναι θεμιτός, προκειμένου να προσδιοριστεί η ταυτότητά του, εφόσον στερείται επώνυμο λόγω των ιστορικών περιστάσεων και ειδικότερα διότι οι βασιλείς δεν είχαν επώνυμο. Η ονομασία “πρώην βασιλιάς” έχει δηλαδή την έννοια ότι διάδικος είναι ο Κωνσταντίνος που είχε διετελέσει βασιλιάς των Ελλήνων έως την έκπτωσή του.

5. Ακολούθως, το Α.Ε.Δ. έκρινε, κατά πλειοψηφία, ότι οι διατάξεις του ν. 2215/1994 δεν αντίκεινται στο άρθρο 17 Συντ. Η άποψη της πλειοψηφίας κινείται, κατά βάση, στο ίδιο “μήκος κύματος” με τις αποφάσεις του ΣτΕ, επικαλούμενη συνταγματικά και ιστορικά επιχειρήματα. Έτσι, αναφέρεται ότι η ανήκουσα στο βασιλιά και τη

βασιλική οικογένεια περιουσία αντιμετωπιζόταν, επί βασιλείας, ως ιδιαίτερη ομάδα περιουσίας. Επομένως, κάθε φορά που στη νεότερη πολιτική ιστορία της Ελλάδος καταργείτο η βασιλεία, το ζήτημα της τύχης της βασιλικής περιουσίας ρυθμιζόταν με πράξεις συνταγματικού επιπέδου, όπως ακριβώς συνέβη και με την πρόσφατη κατάργησή της. Το ζήτημα αυτό συνδέθηκε εξ αρχής, από τον συντακτικό νομοθέτη της μεταπολίτευσης, με την μορφή του πολιτεύματος, και ειδικότερα με τις ευθύνες του τέως βασιλιά στο διάστημα της δικτατορίας.

Κατά την άποψη που επικράτησε το κρίσιμο, εν προκειμένω, ζήτημα δεν έγκειται στο εάν το ν.δ. 225/1973 αντέκειτο στο άρθρο 17 Συντ. 1952, αλλά αν η περιουσία αποδόθηκε κατά την μεταπολίτευση στον τέως βασιλιά. Η κυβέρνηση εθνικής ενότητας δεν απέδωσε την περιουσία στη βασιλική οικογένεια, αλλά ενόψει της ιστορικής συνέχειας του κράτους, επικύρωσε νομοθετικές διατάξεις της δικτατορίας που δεν αντέκλειντο στο Σύνταγμα του 1952 και δεν αφορούσαν θέματα συνταγματικού χαρακτήρα και υπό την προϋπόθεση (που δεν συντρέχει εν προκειμένω) ότι το περιεχόμενό τους δεν είχε εξαντληθεί με την εφαρμογή τους. Τις διατάξεις αυτές ακριβώς διατήρησε σε ισχύ για το μέλλον.

Τέλος, έγινε δεκτό ότι βασιλική περιουσία και μορφή του πολιτεύματος είχαν από τη μεταπολίτευση συνδεθεί αρρήκτως, όπως προκύπτει από την Καταστατική Συντακτική Πράξη της 1.8.1974 και το ν.δ. 72/1974. Συνεπώς, η διάταξη του άρθρου 1 Συντ. 1975, που καθορίζει τη μορφή του πολιτεύματος σύμφωνα με την έκβαση του δημοψηφίσματος, ερμηνευόμενη στο πλαίσιο της πολιτικής και συνταγματικής συγκυρίας υπό την οποία ψηφίσθηκε, επιλύει και το ζήτημα της βασιλικής περιουσίας.

6. Κατά την άποψη της μειοψηφίας με τις διατάξεις της Σ.Π. 1.8.1974 επανατέθηκε σε ισχύ το Συντ. 1952 και καταργήθηκαν τόσο το άρθρο 134 του δικτατορικού "Συντ. 1968/1973" όσο και το ν.δ. 225/1975 που εκδόθηκε κατ' εξουσιοδότησή του. Έτσι, αποκαταστάθηκαν τα πράγματα στην προτέρα κατάσταση με την ανατροπή της απαλλοτριώσης που είχε συντελεσθεί κατά παράβαση του άρθρου 17 Συντ. 1952. Το ν.δ. 72/1974 περιορίσθηκε να ρυθμίσει, μέχρι το δημοψήφισμα, θέματα σχετιζόμενα με τη διοίκηση και διαχείριση της περιουσίας. Εξάλλου, δεν δύναται να

συνδεθεί η τύχη της με την έκβαση του δημοψηφίσματος, αφού το μόνο αντικείμενο που μπορούσε να έχει ήταν η μορφή του πολιτεύματος.

Ακολούθως, ο νομοθέτης, συνεπής προς την εκδοχή ότι με την επαναφορά του Συντ. 1952 και την κατάργηση του ν.δ. 225/73 ανατράπηκε ως αντίθετο προς το άρθρο 17 Συντ. κάθε αποτέλεσμα δυσμενές για τους ιδιοκτήτες από την απαλλοτρίωση με το πιο πάνω ν.δ., αναγνώρισε με το ν. 2086/92 τα δικαιώματα των μελών της πρώην βασιλικής οικογένειας επί της περιουσίας. Επομένως, οι διατάξεις του ν. 2215/1994 είναι αντισυνταγματικές ως αντιβαίνουσες στο άρθρο 17. Τέλος, κατά την άποψη της μειοψηφίας τα ιστορικά επιχειρήματα για τον χαρακτήρα της επίμαχης περιουσίας ως δημόσιας κτήσης, κατά παραγνώριση τίτλων κτήσεως ιδιωτικού δικαίου υπέρ των δικαιούχων φυσικών προσώπων, δεν μπορούν να αποτελέσουν βάση κρίσεως για το Α.Ε.Δ., εφόσον η διάγνωση των στοιχείων αυτών ανήκει στη δικαιοδοσία των πολιτικών δικαστηρίων. Επίσης, τα προνόμια που προέβλεπε το σχετικό νομοθετικό πλαίσιο για την περιουσία των μελών της βασιλικής οικογένειας απέβλεπαν στην διαφύλαξη του κύρους του θεσμού της βασιλείας και δεν προσέδωσαν τον χαρακτήρα δημόσιας κτήσης στην ατομική τους περιουσία.

Αθήνα, 1 Οκτωβρίου 1997

dis.Ε/PI/vasilkiperiousia.doc/23.9.97/p.1-4/md